

language communicative competence of future specialists in navigation and management of sea vessels through the creation of appropriate organizational and pedagogical conditions are highlighted.

The organizational and pedagogical conditions necessary for the effective training of maritime specialists are described, in particular: optimization of educational and methodological support based on an interdisciplinary approach; introduction of innovative pedagogical methods and forms of the educational process with the aim of involving education seekers in the active process of formation of foreign language communicative competence of navigation and ship management specialists; immersion of education seekers in active professionally oriented educational and speech activities in the process of extracurricular work; providing scientific and methodological support for the professional development of scientific and pedagogical workers regarding the formation of foreign language communicative competence of navigation and ship management specialists.

An analysis of the experience of maritime educational institutions of different countries was conducted, and the importance of a systematic approach to the formation of foreign language communicative competence for the training of competent specialists in navigation and management of sea vessels, who are ready to work effectively in the international context, was confirmed.

It has been proven that a multifaceted approach to the organization of the educational process makes it possible to achieve more effective results in the formation of foreign language communicative competence, which is important for the globalized world of maritime transportation.

Keywords: foreign language communicative competence, specialists in navigation and management of sea vessels, organizational and pedagogical conditions, interdisciplinary approach, scientific and pedagogical worker.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-156.2023.19>

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3:338.48

Щербак Л. В.

ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА ПОЄДНАНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ І ТУРИСТСЬКИХ КАДРІВ

У статті визначено проблеми професійної підготовки фахівців з туризму. На факультетах підготовки фахівців туристичної галузі постійно здійснюється пошук шляхів удосконалення спеціалістів. Науково-педагогічне забезпечення діяльності майбутніх фахівців полягає у змозі поєднувати в собі якості управлінця, організатора, маркетолога, творчої особистості, педагога, психолога, спеціаліста із реклами та багато іншого. На успішність його діяльності вплинуть наявність таких здібностей: стратегічне мислення, вміння планувати роботу, прогнозувати, цілеспрямованість, уміння успішно реалізовувати ідеї, новаторство та здатність приймати рішення.

Різномасштабний розгляд структури краєзнавчо-туристичної освіти через дію її функцій був спрямований на виявлення системних якостей її складових, які є необхідно достатніми для її повноцінного функціонування. Так, для самовизначення і функціонування краєзнавчо-туристичної освіти, як автономної цілісної системи, її внутрішньо системні функції потребують певної структурованості. Спеціальна краєзнавчо-туристська підготовка представляє собою сукупність вузькоспеціалізованих підсистем, які регулюються як відповідною складовою регіональної культури, так і необхідною фаховою спеціалізацією.

Призначення спеціальної краєзнавчо-туристської підготовки полягає у забезпеченні як спеціально-професійної (регіональної культури), так і спеціально-предметної (туристсько-

краєзнавчої, музейно-етнографічної, еколого-краєзнавчої тощо) підготовки майбутніх фахівців. Впровадження спеціальної краєзнавчої підготовки, як механізму поглибленої підготовки фахівців, повинно сприяти: а) поєднання різних складових освітньої діяльності (наукового, проектно-практичного навчання, виховання і спілкування, художньої освіти) і створенню умов для повного задоволення в них потреб кожної особистості; б) розширенню можливостей студентів щодо індивідуального вибору змісту освіти і методів навчання з врахуванням своїх здібностей та інтересів; в) підвищенню рівня регіональної культури фахівців з метою закладання основи для відповідності краєзнавчої підготовки стандарту підготовки фахівців для галузі туризму в Україні.

Спеціальна краєзнавчо-туристська підготовка повинна бути представлена освітнім комплексом, який здатний забезпечити освоєння конкретної культурної складової (наукове і проектно-практичне навчання, виховання і спілкування, художня освіта) через галузеві-освітні компоненти (природознавчий, культурознавчий, людинознавчий, суспільствознавчий тощо) відповідно до профілю фахової спеціалізації.

Ключові слова: підготовка туристичних кадрів, педагогічні інновації, фахова підготовка, краєзнавчо-туристична підготовка, методи навчання, ступенева освіта.

Системне уявлення про ступеневу краєзнавчо-туристичну освіту менеджерів туризму в умовах педагогічного університету можна одержати розглянувши цілі, багаторівневу структуру, поліфункціональний зміст освіти, комплекс організаційних форм, методів, засобів і технологій навчання, специфіку побудови навчально-виховного процесу, особливості післядипломного удосконалення фахівців. Саме такий підхід дозволяє досліджувати ступеневу краєзнавчо-туристську підготовку майбутніх менеджерів туризму як систему у європейському освітньому просторі.

На факультетах підготовки фахівців туристичної галузі постійно здійснюється пошук шляхів удосконалення спеціалістів. Науково-педагогічне забезпечення діяльності майбутніх фахівців полягає у змозі поєднувати в собі якості управлінця, організатора, маркетолога, творчої особистості, педагога, психолога, спеціаліста із реклами та багато іншого. На успішність його діяльності вплинуть наявність таких здібностей: стратегічне мислення, вміння планувати роботу, прогнозувати, цілеспрямованість, уміння успішно реалізовувати ідеї, новаторство та здатність приймати рішення.

Питаннями розробки методик підготовки кадрів для туристської галузі займався цілий ряд вчених (С. Погасій, А. Музиченко, О. Романенко, О. Познякова та ін.). Краєзнавчо-туристичну підготовку фахівців туристичної діяльності детально у своїх працях розглядає В. Обозний, вказуючи, що краєзнавчо-туристична освіта відчуває вплив в ході трансформування окремих частин, є способом вираження її саморуху. Зокрема, університетська краєзнавчо-туристична освіта, відбиваючи реальність історично-соціумних, соціально-економічних, культурно-освітніх подій, знаходиться в постійному русі. Від того, в якій формі розвитку перебувають елементи системи, залежить її рух і вдосконалення. Тому розгляд особливостей становлення університетської краєзнавчо-туристичної освіти у дослідженні пов'язано зі змінами, що відбуваються з кожним її елементом та системою в цілому. Саме ці зміни і визначатимуть тенденції розвитку вітчизняної ступеневої краєзнавчо-туристичної освіти.

Туристична освіта в умовах педагогічного університету, як система, містить у собі підсистеми окремого порядку. Зміст освіти, педагогічний процес, співвідношення теоретичного і практичного навчання, взаємодію суб'єктів можна розглядати як самостійні підсистеми. При цьому краєзнавчо-туристична освіта є частиною загальної системи вищої освіти і тому піддається аналізу як система вищого порядку.

Дослідження проблеми ступеневої краєзнавчо-туристської підготовки майбутніх фахівців для сфери туризму не обмежується лише питаннями організації й змісту підготовки студентів до майбутньої діяльності у туризмі. Неможливо виділити цю функцію і розглянути її поза іншими, адже основними функціями університетської краєзнавчо-туристичної освіти традиційно вважаються: загальнонаукова освіта студентів, проведення фундаментальних і прикладних досліджень, поширення наукових знань, освітньо-культурне обслуговування суспільства [1].

У процесі підготовки кадрів вищі навчальні заклади разом з тим реалізують ряд окремих системних функцій: проводять профорієнтаційну роботу, здійснюють підготовку науково-педагогічних кадрів, перепідготовку і підвищення кваліфікації фахівців, координують науково-методичну роботу в інших навчальних закладах, видають навчально-методичну літературу тощо. Тобто відбувається стадіальний соціокультурний розвиток людини з певним провідним видом діяльності, який на кожному етапі становлення особистості обумовлює накладання на галузевий спектр напрямів освіти і виховання багаторівневої сітки.

Перехід від монорівневої до багаторівневої краєзнавчо-туристичної освіти уявляється актуальною потребою часу і потребує врахування як загальних закономірностей створення системи ступеневої вищої освіти, так і специфічних особливостей, які властиві вищій педагогічній школі.

Пошук найбільш раціональних рішень в організації системи ступеневої краєзнавчо-туристичної освіти в умовах педагогічного університету може бути здійснено шляхом розгляду загальної типології рівнів вищої освіти, оскільки саме з її осмислення та тлумачення починаються ті суперечності, які є перешкодою на шляху адекватного її впровадження.

Монорівнева система у вітчизняній вищій школі формувалася протягом багатьох десятиліть і була зорієнтована на підготовку фахівця для одного певного виду професійної діяльності. Головним недоліком такої системи в ринкових умовах є її негнучкість, жорстка однозначна пов'язаність початку та завершення навчання, складність внесення коректив поза шкодою для освітнього процесу тощо.

Багаторівнева система (прийнята у світовій практиці) поєднує фундаментальність загальної освіти на університетському рівні з можливістю швидкого опанування обраною спеціальністю. Вона повною мірою відповідає вимогам ринкової економіки, дозволяючи гнучко змінювати характер та обсяг підготовки майбутніх фахівців залежно від державного замовлення та ситуації на ринку праці [2].

Ступенева система, відповідно з принципом гуманізації, надає студенту можливість свободу вибору освітньої «траєкторії» та можливість її зміни у процесі навчання, зокрема: вибір напрямку підготовки під час вступу до вищого навчального закладу, вибір профілю на етапі отримання базової освіти (бакалаврат), вибір варіанту професійної підготовки (магістратура). Для вищого навчального закладу відкривається можливість реалізовувати передбачену його специфікою автономію: проектувати зміст освітніх програм і технологій навчання, розширювати спектр професійних кваліфікацій, здійснювати певні кроки у загальноєвропейському освітньому просторі тощо. На основі викладених вище положень краєзнавчо-туристична освіта одержала розвиток як багаторівнева система, а вища освіта – як ступенева (з конкретними етапами).

У педагогічному університеті першому ступеню відповідають два послідовних рівні: рівень загальної вищої освіти та рівень базової вищої освіти.

Рівень загальної вищої освіти та загальної краєзнавчо-туристської підготовки забезпечує навчання протягом двох років у педагогічному вищому навчальному закладі. Основна його мета – освітня (забезпечує загальнонаукову, гуманітарну та загальнопрофесійну краєзнавчо-туристську підготовку). На цьому рівні формуються необхідні навички самостійної навчальної роботи, йде пошук свого напрямку професійної освіти, зокрема диференціація пізнавальних і професійних інтересів у сфері туристсько-краєзнавчої діяльності [1]. У зв'язку з цим мета загальноосвітніх програм, що пропонуються вищим навчальним закладом на першому рівні, – допомогти студенту у розвитку мотивації до майбутньої професійної діяльності, формуванні своєї освітньої програми та оптимізації процесу її реалізації. Після завершення освіти на першому рівні студенти отримують свідоцтво, яке дозволяє їм продовжити вищу освіту на бакалаврському рівні. При цьому можливий конкурсний перехід на інший факультет (інший ВНЗ).

Рівень базової вищої освіти та спеціальної краєзнавчо-туристської підготовки за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра. На цьому рівні здійснюється спеціальна підготовка з конкретної спеціальності. Завдання вищого навчального закладу на цьому рівні – забезпечити студенту можливість вибору особистої навчальної програми із запропонованого вибору програм з різним предметним (рідше – професійним) профілем всередині професійного туристсько-краєзнавчого напрямку [3]. У рамках обраної студентом освітньо-професійної програми в умовах педагогічного ВНЗ забезпечується навчання, яке дозволить випускнику самостійно адаптуватися до виконання професійної діяльності у сфері туризму. Студенти, які успішно закінчили навчання, складають державні іспити й отримують кваліфікацію бакалавра туризму. Диплом бакалавра дає право на продовження вищої освіти (на конкурсній основі) на третьому рівні: професійно-освітньому (магістр).

У педагогічному університеті другому ступеню відповідає (найменш стандартизований) рівень повної вищої освіти, який включає два етапи.

Перший етап забезпечує одержання повної вищої освіти та спеціально-професійної краєзнавчо-туристської підготовки за освітньо-науковою програмою підготовки прикладного магістра. На цьому етапі здійснюється підготовка фахівців для вирішення професійних завдань не тільки виконавчого, але й управлінського характеру. Дипломовані спеціалісти підготовлені до використання стандартних технологій (методик) у сфері туризму та краєзнавства, а також для самостійного оволодіння новими технологіями [1]. Другий етап забезпечує одержання повної вищої освіти та науково-теоретичної підготовки за освітньо-науковою програмою підготовки академічного магістра. Підготовка фахівців цього рівня здійснюється на базі спеціалізованого навчального центру випускаючої кафедри у тісній співпраці із зацікавленими туристськими організаціями та фірмами. Випускники, що закінчили магістратуру, повинні бути готові до вирішення нестандартних професійних задач в галузі туризму та краєзнавства, зокрема до науково-дослідницької діяльності, спрямованої на розробку нових технологій та методик у сфері туризму та краєзнавства, до науково-викладацької роботи тощо. Після завершення освіти на цьому рівні студенти отримують диплом і кваліфікацію магістра з позначенням спеціальності. Випускники магістратури мають право на конкурсній основі продовжити навчання в аспірантурі.

Будь-який рівень вищої освіти повинен забезпечувати суб'єкту можливість протягом життя поглиблювати рівень своєї професійної підготовки.

Рівень післявузівського професійного удосконалення може здійснюватися: по-перше, в системі післядипломної освіти за програмою підготовки магістра; по-друге, у аспірантурі (докторантурі) за індивідуальною науково-дослідною програмою. Професійне зростання буде забезпечуватись гнучким ринковим механізмом, який, з одного боку, задає відповідні рівні спеціалізації, а з іншого – реалізує цю професіоналізацію в тих чи інших організаційних формах.

Висновки. Виходячи з особливостей сучасного етапу національного відродження і українського державотворення, формування професійно і всебічно розвиненого фахівця для сфери туризму набуває принципово нового змісту. Нова стратегія поєднання професійної підготовки і академічної освіти повинна сприяти окремій особистості як одержати професійні знання і вміння в конкретних видах діяльності, так і оволодіти найважливішими досягненнями культури. Це означає, що навчальні програми повинні бути побудовані на знаннях про основні форми людської діяльності. Враховуючи не тільки можливу майбутню професійну спеціалізацію, але й індивідуальні можливості її реалізації.

У туристсько-краєзнавчій діяльності формування всебічно розвиненої людини повинно поєднуватися з вивченням спеціальних предметів і формуванням певного професійного світогляду. Тому у умовах педагогічного вищого навчального закладу загальнометодологічною основою формування фахівця для сфери туризму, як всебічно розвиненої людини, повинен стати розгляд як філософських проблем освіти, так і відповідної філософії туризму.

Виходячи з вимог діалектичного методу сходження від абстрактного до конкретного, саме на філософське тлумачення проблем туристської галузі і скоординована їх систематизація, яка повинна стати тією загальнометодологічною основою, на яку спирається розгляд і вивчення проблем основних навчальних предметів.

Отже, розгляд різних аспектів взаємопов'язаного вивчення конкретної території стає необхідним для формування ефективних і соціально орієнтованих регіонально-локальних природно-господарських комплексів. А розбудова освіти на основі поєднання глибоких національних традицій з орієнтацією на світові гуманістичні цінності та стандарти виступає передумовою визнання України у європейському і загальносвітовому освітянському просторі.

Використана література:

1. Обозний В. В. Науково-методичні основи пошуку ефективних форм підготовки фахівців для сфери туризму в умовах педагогічного університету. *Туризм і краєзнавство*: збірник наукових праць. Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 127-132.
2. Романенко О. В. Теоретичні та методичні засади підготовки студентів спеціальності «Туризм» в умовах педагогічного університету. *Туризм і краєзнавство*: збірник наукових праць. Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О. М., 2018. С. 158-161.
3. Щербак Л. В. Формування готовності майбутніх менеджерів туризму до реалізації інвестиційних проєктів у професійній діяльності: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 20 с.

References:

1. Oboznyi V. V. (2017). Naukovo-metodychni osnovy poshuku efektyvnykh form pidhotovky fakhivtsiv dlia sfery turyzmu v umovakh pedahohichnoho universytetu. *Turyzm i kraieznavstvo*: Zbirnyk naukovykh prats. Dodatok do Humanitarnoho visnyka DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi DPU imeni Hryhoriia Skovorody». Pereiaslav-Khmelnyskyi. S. 127–132.
2. Romanenko O. V. (2018). Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky studentiv spetsialnosti «Turyzm» v umovakh pedahohichnoho universytetu. *Turyzm i kraieznavstvo*: Zbirnyk naukovykh prats. Dodatok do Humanitarnoho visnyku DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Hryhoriia Skovorody». Pereiaslav-Khmelnyskyi: FOP Lukashevych O. M. S. 158–161.
3. Shcherbak L. V. (2017). Formuvannia hotovnosti maibutnykh menedzheriv turyzmu do realizatsii investytsiinykh proiektiv u profesiinii diialnosti: avtoref. dys. ... na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Kyiv: UDU imeni M. P. Drahomanova. 20 s.

L. SCHERBAK. Innovative basis for combined training of pedagogical and tourism personnel.

The article defines the problems of professional training of tourism specialists. The faculties for training specialists in the tourism industry are constantly searching for ways to improve specialists. Scientific-pedagogical support for the activities of future specialists consists in the ability to combine the qualities of a manager, organizer, marketer, creative personality, teacher, psychologist, advertising specialist and much more. The success of his activity will be influenced by the presence of the following abilities: strategic thinking, the ability to plan work, forecasting, purposefulness, the ability to successfully implement ideas, innovation and the ability to make decisions.

The multifaceted consideration of the structure of local history and tourism education through the effect of its functions was aimed at identifying the systemic qualities of its components, which are necessary and sufficient for its full functioning. Thus, for the self-determination and functioning of local

history and tourism education as an autonomous whole system, its internal system functions need a certain structure. Special local history and tourism training is a set of highly specialized subsystems that are regulated by both the relevant component of regional culture and the necessary professional specialization.

The purpose of special local history-tourism training is to provide both special-professional (regional culture) and special-subject (tourism-local history, museum-ethnographic, ecological-local history, etc.) training of future specialists. The implementation of special local studies training as a mechanism for in-depth training of specialists should contribute to: a) the combination of various components of educational activity (scientific, project-practical training, upbringing and communication, artistic education) and the creation of conditions for the full satisfaction of the needs of each individual; b) expansion of students' opportunities for individual choice of educational content and learning methods, taking into account their abilities and interests; c) raising the level of regional culture of specialists in order to lay the foundation for the compliance of regional training with the standard of training of specialists for the tourism industry in Ukraine.

Special local history and tourism training should be represented by an educational complex that is able to ensure the development of a specific cultural component (scientific and project-practical training, upbringing and communication, art education) through branch-educational components (natural science, cultural science, human science, social science, etc.) in accordance with professional specialization profile.

Keywords: training of tourist personnel, pedagogical innovations, professional training, local history and tourism training, teaching methods, graduate education.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-156.2023.20>

УДК 378.091.3:80-051]:37.091.313

Ципнятова І. В., Тун Січень

ІННОВАЦІЙНА ПРЕДМЕТНО-МОВНА СТРАТЕГІЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

У статті розглянуто особливості використання стратегії (CLIL) у процесі навчання студентів ЗВО. Досліджено та уточнено сутність цього поняття, а також розглянуто передумови його виникнення. Зазначено, що метою використання стратегії предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у вищих навчальних закладах є одночасне вивчення профільного предмета та опанування іноземної мови.

Зазначено, що для розвитку сучасного суспільства потрібні фахівці, здатні мислити і діяти глобально і творчо, які вміють налагоджувати міжнародні контакти, співпрацювати з партнерами на рівні міжкультурної творчої взаємодії, інакше кажучи, ті, які володіють високим рівнем міжкультурної компетентності, розвиненими почуттями емпатії, транспекції, толерантності тощо. Період глобальної цифровізації та інформаційної революції, який нині панує, підкреслює необхідність формування комунікативної компетенції у випускників закладів вищої освіти на високому рівні, оскільки конкурентоспроможний фахівець має володіти не лише професійними знаннями.

У дослідженні підкреслено, що заняття, на яких застосовується CLIL, складаються з таких компонентів, як: зміст (отримання знань, формування вмінь і навичок у предметній сфері); спілкування (практичне застосування іноземної мови в освітньому процесі); пізнання